

Dialogoog met compassie beter dan juridische haarkloverij

Sinds kort kunnen we pensioenen in Europa met elkaar vergelijken. Maar er is meer nodig om te voorkomen dat generaties met elkaar op de vuist gaan. Een pleidooi om écht naar elkaar te luisteren en samen nieuwe wegen te bewandelen.

Door Falco Valkenburg

De Europese toezichthouder European Insurance and Occupational Pension Authority (Eiopa) heeft in juli een eerste serieuze poging gepubliceerd om werknemerspensioenen in Europa met elkaar te vergelijken.* Dit is een grote bijdrage aan het transparant maken van onze pensioenen. Om pensioenen met elkaar te kunnen vergelijken, moeten er veel afspraken gemaakt worden over methoden om een 'prijs te plakken' op die pensioenen. En heb je die methode, dan zijn veronderstellingen over hoe de economie zich zal ontwikkelen over een lange periode een volgend punt van discussie. Daarnaast moeten we het ook eens worden over hoe lang we zullen leven. Hoe langer we leven, des te meer pensioen moet immers worden uitgekeerd.

Deze keuzes leveren nogal wat strijd op onder pensioendeskundigen. Daarom is het uitstekend dat we met elkaar een zo reëel mogelijke prijs voor onze pensioenen hebben kunnen bepalen en om verschillende 'soorten' pensioen in de EU-lidstaten toch op een en dezelfde manier objectief te kunnen waarderen. Maar hiermee zijn we er nog niet, want er is nog veel tijd nodig om methodiek en veronderstellingen te vervolmaken. Wel beschikken we nu over een eerste 'doorkijkje' over hoe de finan-

ciering van pensioenen zich in de EU-lidstaten tot elkaar verhoudt.

Diagram 1 laat zien hoe de pensioenen gefinancierd zijn volgens nu geldende lokale regels (ze zijn dus nog niet vergelijkbaar gemaakt). Landen die links van de verticale as staan, hebben minder geld in de pot dan wat de pensioenen waard zijn. Ook onder de horizontale as wil je niet staan, want dan heb je onvoldoende buffers voor de risico's die je loopt. Kortom: een land wil graag rechtsboven in het diagram staan. Gelukkig staan de meeste landen daar ook. Alleen Ierland en Engeland en in iets mindere mate Nederland staan er niet goed voor. Nederland heeft nog net voldoende geld in de pensioenpot om aan de verplichtingen te kunnen voldoen, maar het heeft nauwelijks een buffer.

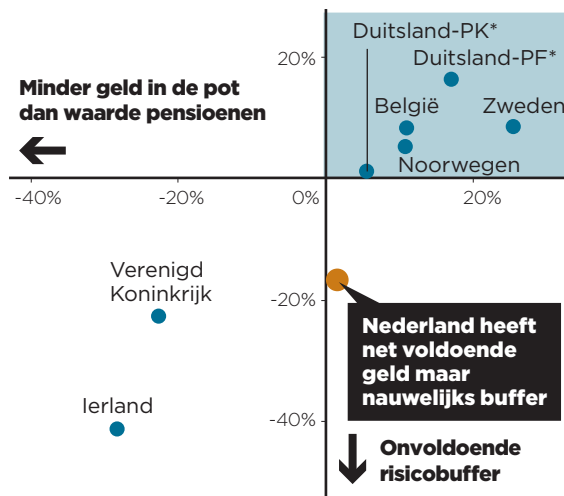
In diagram 2 zijn alle pensioenen op dezelfde wijze gewaardeerd en met elkaar vergeleken. Behalve Zweden en Noorwegen tonen alle landen tekorten (let op dat de schaal nu loopt tot -100%).

Op 10 juli hield Eiopa in Frankfurt een slotbijeenkomst over de rapportage, waarbij veel kritiek werd geuit op de resultaten. Wat wil je ook als grote pensioenlanden als Duitsland, Engeland, Ierland en Nederland allemaal onder de maat scoren. Portugal deed overigens wel mee aan de studie, maar stuurde uiteindelijk geen rapportage in. Had het dit wel gedaan, zou het linksonder in diagram 2 zijn terechtgekomen.

Werknemerspensioenen zijn in de verschillende Europese staten heel verschillend geregeld. Zo kunnen in Nederland pensioenen gekort worden, weten we inmiddels uit ervaring. Eiopa

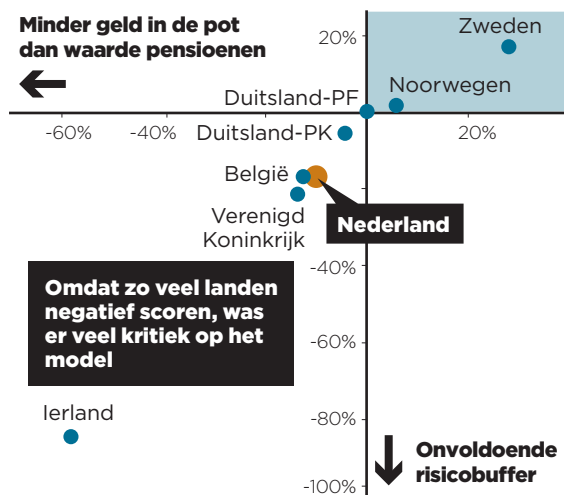
EU-pensioenen Vergelijking

1. Financiering volgens landelijke regels

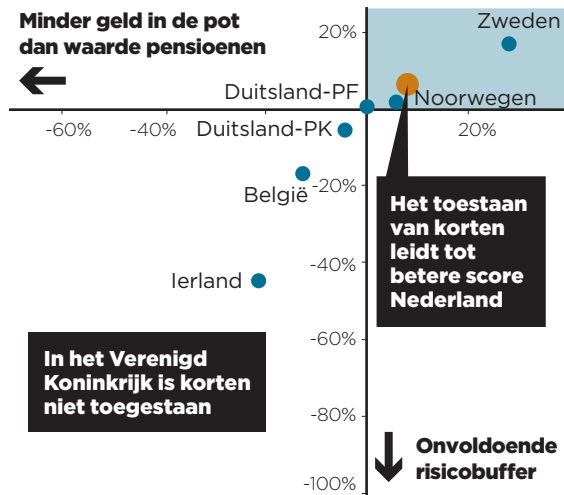

*Duitsland heeft twee pensioenstelsels, Pensionsfonds (PF) en Pensionskasse (PK)

2. Op eenduidige wijze gewaardeerd

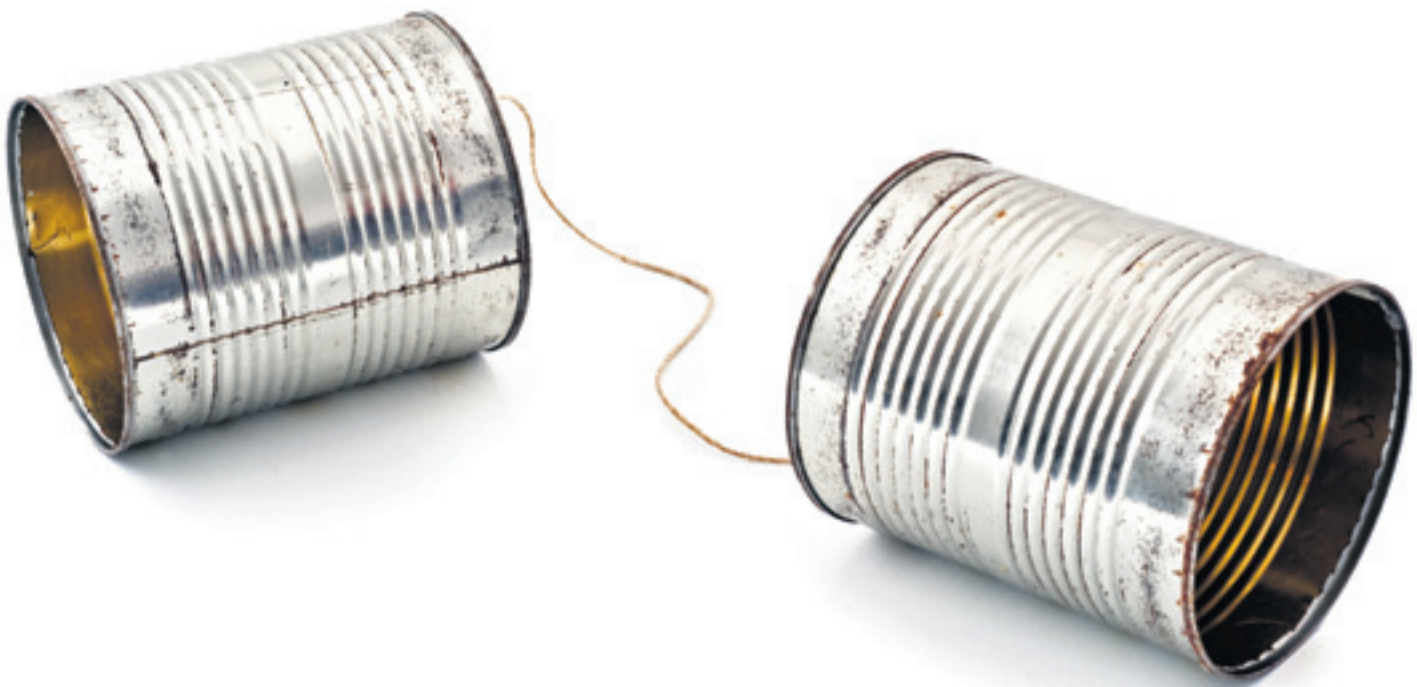
3. Mogelijkheid tot korten verwerkt

©ftl. EE | Bron: Eiopa

POTVERTEREN OP DE ZAK VAN JONGE GENERATIES ZAL LEIDEN TOT HARDE CLASHES

heeft daarom nog een tweede basisvariant gepresenteerd (diagram 3), waarin korten op pensioenen is meegenomen (waar dat kan en mag). En, gelukkig maar, Nederland komt dan weer rechtsboven uit. Ook Ierland scoort na het korten een stuk beter. Engeland vinden we niet terug in dit diagram, want daar mogen de pensioenen niet worden gekort. Het land had er geen behoefte aan het effect van een korting te laten zien. Een effect dat wel degelijk optreedt als een onderneming die aan een pensioenfonds is verbonden failliet zou gaan. In dat geval worden de pensioenen wel gekort, tussen 10% en 40%.

Eurocommissaris Michel Barnier heeft inmiddels besloten dat meer tijd nodig is om te werken aan en debatteren over de juiste methoden en veronderstellingen. Hij zal in de concept Europese Pensioenrichtlijn die voor dit najaar is aangekondigd nog geen voorstellen doen voor deze 'harde kant' van de pensioenen.

Tijdens genoemde slotbijeenkomst heb ik opgeroepen om het niet te laten bij onderzoek of formele wetgeving. Wat mij betreft moeten we de realiteit onder ogen zien: in veel gevallen hebben we te weinig 'apart gezet' om gedane pensioenbeloften na te komen. Ook is het te makkelijk om te zeggen dat Nederland er goed voorstaat omdat we 'rechtsboven' sco-

Falco Valkenburg is onafhankelijk actuaris en voorzitter van de Pensioen Commissie van de Actuariële Verenigingen van Europa. Hij schreef dit artikel op persoonlijke titel.

ren. Het werkelijke probleem draait niet om methoden en veronderstellingen. Het gaat om mensen!

We moeten ons daarom blijven realiseren dat pensioenen een sociaal contract zijn, van en voor mensen. Methoden en veronderstellingen zijn slechts een middel en geen doel op zichzelf. Vanuit toezichhoudersperspectief is na het korten van pensioenen misschien alles weer oké, maar intussen hebben grote groepen mensen wel (veel) minder te besteden.

Daar zit ook de crux, want pensioendeskundigen — onder wie ikzelf — weten wel degelijk dat er in te veel gevallen te weinig geld in de pot zit om alle beloften of verwachtingen na te komen. Door zaken rooskleuriger voor te stellen dan ze zijn, schuiven we het probleem slechts voor ons uit. Sommigen zullen hopen dat het probleem zich vanzelf oplost. Maar ik denk dat het probleem dan alleen maar groter wordt. We blijven nu pensioenen uitkeren terwijl we weten dat er straks te weinig geld beschikbaar is voor de generaties die nu nog met pensioen moeten gaan.

Wat mij betreft gaat de poging van 'Europa' om tot een uniforme prijsbepaling van pensioenen te komen niet in de eerste plaats om meer geld, maar om meer informatie en transparantie. Onder het mom van solidariteit potverteren op de zak van toekomstige generaties gaat mij veel te ver. Naar mijn overtuiging kan dit inderdaad leiden tot een clash, tot harde juridische gevechten over wie recht heeft waarop.

Het Nederlandse pensioensysteem heeft ons veel goeds gebracht, maar de omstandigheden zijn de laatste jaren nogal veranderd. Reden om ook dit systeem eens tegen het licht te houden. Waarbij we ons niet moeten

verschuilen achter eindeloze technische discussies. Daarmee lossen we niets op en schuiven we het financiële tekort alleen maar door naar de toekomst. Vroeg of laat leidt dit tot ongenoegen en conflicten. Want in essentie is het een verdeelvraagstuk. We hebben gezamenlijk veel geld apart gezet voor later, maar we hebben onvoldoende geregeld hoe we dit geld gaan verdelen. In Frankfurt heb ik daarom gepleit voor een dialoog. Laten we met elkaar de feiten op een rijtje zetten en nagaan hoe het allemaal is gelopen. Laten we luisteren naar elkaar, écht luisteren. Een dialoog is vooral luisteren — wat mij betreft luisteren met compassie — en niet direct met een oordeel of tegenargument komen.

Dit in navolging van wat mijn helden Nelson Mandela en Desmond Tutu zo prachtig in de praktijk hebben gebracht in de aanpak en 'oplossing' van de apartheid via waarheidscommissies. Beide situaties zijn natuurlijk niet met elkaar te vergelijken. Bij onze pensioenen gaat het 'slechts' over de verdeling van geld. Maar het gaat ook om verschillende (belangen)groepen. Dit geeft mij het vertrouwen dat deze aanpak ook moet kunnen werken bij de verdeling van pensioengelden. We kunnen dit doen op de juridische manier, en misschien moet dat soms ook. Maar ik roep op eerst met elkaar in dialoog te gaan om vervolgens van daaruit nieuwe wegen voorwaarts te formuleren.

* *Report on QIS on IORPs* (Eiopa, Frankfurt, 2013). QIS = Quantitative Impact Study; IORPs = Institutions for Occupational Retirement Provision (pensioenfonds).

DESKUNDIGEN WETEN ECHT WEL DAT ER TE WEINIG GELD IN DE PENSIOENPOT ZIT

